

УДК 630*228.7

О. В. КОБЕЦЬ*[†]

**АНАЛІЗ РУБОК ФОРМУВАННЯ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ ЛІСІВ, ПРОВЕДЕНИХ
У НАСАДЖЕННЯХ ВЕЛИКОАНАДОЛЬСЬКОГО ЛІСОВОГО МАСИВУ
ЗА ПЕРІОД 1974–2013 рр.**

Український науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького

Проаналізовано обсяги рубок формування та оздоровлення лісів у дубових насадженнях Великоанадольського лісового масиву та їхню інтенсивність за період 1974–2013 рр. Виявлено зниження продуктивності штучних дубових деревостанів за останні 5–10 років на 6–8 % та збільшення інтенсивності прохідних і санітарних рубок протягом останніх 10–15 років, обумовлені посиленням процесів всихання і розпаду дубових насаджень регіону. З огляду на форму та склад дубових деревостанів масиву, проведенням рубок догляду не була досягнута мета щодо формування стійких насаджень. Для насаджень Великоанадольського масиву слід запроваджувати зміни у системі лісогосподарських заходів, спрямовані на формування складних та мішаних насаджень.

Ключові слова: Великоанадольський лісовий масив, рубки догляду, санітарні рубки, продуктивність, всихання насаджень.

Вступ. Дуб – одна із найбільш стійких та довговічних деревних порід у степових умовах. Досліди вчених та спостереження лісівників у Великоанадольському лісництві, на Маріупольській науково-дослідній станції, в інших районах степової зони показали, що стійкість дуба звичайного (*Quercus robur* L.) в Степу залежить не лише від ґрунтових та кліматичних умов, але й від особливостей його вирощування. Дослідним шляхом було доведено перевагу деревно-чагарникового та деревно-тіньового типів лісових культур для вирощування дубових насаджень, які були започатковані саме у Великоанадольському лісництві на межі ХІХ та ХХ сторіч [3, 6, 10]. Крім того, був апробований асортимент деревних та чагарникових порід, що добре себе зарекомендували як супутні та підгінні для дуба. У разі проведення доглядів у повному обсязі та на належному рівні лісові культури в умовах регіону досліджень зникають вже на восьмий – десятий рік. Проте успішне створення лісових культур – це лише частина процесу вирощування стійких лісостанів в Степу. Не менш важливим є процес догляду за зімкненими насадженнями, переведеними у вкриті лісовою рослинністю землі.

Метою досліджень є аналіз обсягів та особливостей проведення рубок формування та оздоровлення лісів у насадженнях Великоанадольського лісового масиву та їхнього впливу на стан та продуктивність дубових деревостанів.

Матеріали і методи. Для аналізу обсягів рубок формування та оздоровлення лісів, проведених у насадженнях Великоанадольського лісового масиву за період 1974–2013 рр., використано дані книг рубок, таксаційні описи Великоанадольського лісництва ДП «Великоанадольське ЛГ», а також електронну повидільну базу даних ВО «Укрдержліспроект» станом на 2006 та 2010 рр.

Результати та обговорення. Загальна площа вкритих лісовою рослинністю земель Великоанадольського лісництва станом на 01.01.2011 становить 2,25 тис. га. Лісовий фонд лісництва представлений деревостанами 20 лісоутворювальних порід, серед яких переважають дубові насадження, адже частка їхньої площі становить 86 % вкритих лісовою рослинністю земель лісництва. Деревостани інших лісоутворювальних порід – ясена звичайного (*Fraxinus excelsior* L.), робінії звичайної (*Robinia pseudoacacia* L.), сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.) – займають порівняно невеликі площі, частка яких коливається у межах 2–6 %. Дубові деревостани ростуть на ділянках двох типів лісу – свіжої та сухої берестово-пакленої діброви, частка площі яких становить 84 і 16 % відповідно.

* © О. В. Кобець, 2014

[†] Науковий керівник – член-кор. НААН України, д-р с.-г. наук, проф. В. П. Ткач

Серед дубняків Великоанадольського масиву переважають штучні насадження, частка яких на сьогодні становить 86 %, частка природних порослевих деревостанів, утворених на зрубках лісових культур – 14 %. Природні насінневі дубняки в лісництві майже відсутні. Протягом останніх 36 років загальна площа дубових деревостанів як насінневого, так і порослевого походження обох типів лісу лишалася стабільною – зміни в той чи інший бік не перевищували 10–13 % [5]. Це свідчить про те, що структура лісового фонду лісництва цілком сформувалася до 1974 р., нові землі до його складу майже не приймалися.

Зважаючи на відносно постійну площу дубових деревостанів лісництва, динаміка їхніх таксаційних показників за досліджуваний період є показовою для аналізу онтогенезу. Результати порівняльного аналізу даних, отриманих раніше [5], з показниками 2010 р. дають змогу констатувати, що середній вік культур дуба збільшився на 29 років в умовах свіжої берестово-пакленової діброви та на 35 років – в умовах сухої берестово-пакленової діброви. Середній вік порослевих дубняків в обох випадках збільшився на 37 років. На сьогодні середній вік штучних насаджень становить 84–86 років, природних – 69–76 років залежно від типу лісу (табл. 1). Станом на 1974 р. деревостани, старші за 80 років, були майже відсутні, нині їхня частка сягає 56 %.

Таблиця 1

Динаміка таксаційних показників дубових деревостанів переважаючих типів лісу Великоанадольського масиву за період 1974–2010 рр. (чисельник – штучні деревостани, знаменник – природні порослеві деревостани)

Рік обліку	Показник								
	S, тис. га	A, років	H, м	D, см	Клас бонітету	p	M, м ³ ·га ⁻¹	Δ _{Мсер.} , м ³ ·га ⁻¹	Загальний запас, тис. м ³
Свіжа берестово-пакленова діброва									
1974	<u>1,07</u> 0,18	<u>55</u> 32	<u>16,6</u> 12,4	<u>20,9</u> 12,3	<u>2,2</u> 2,5	<u>0,73</u> 0,83	<u>147</u> 104	<u>2,7</u> 3,3	<u>157,31</u> 18,84
1983	<u>1,20</u> 0,19	<u>61</u> 44	<u>16,9</u> 15,0	<u>21,5</u> 16,5	<u>2,2</u> 2,7	<u>0,78</u> 0,81	<u>162</u> 133	<u>2,7</u> 3,0	<u>196,29</u> 24,92
1994	<u>1,23</u> 0,17	<u>69</u> 51	<u>19,1</u> 17,8	<u>23,8</u> 18,3	<u>1,5</u> 2,4	<u>0,77</u> 0,85	<u>220</u> 205	<u>3,2</u> 4,0	<u>270,15</u> 36,68
2004	<u>1,22</u> 0,18	<u>78</u> 64	<u>20,5</u> 20,1	<u>26,1</u> 22,4	<u>2,1</u> 2,3	<u>0,76</u> 0,83	<u>249</u> 247	<u>3,2</u> 3,9	<u>303,32</u> 45,10
2006	<u>1,21</u> 0,18	<u>80</u> 65	<u>26,5</u> 20,5	<u>26,5</u> 22,9	<u>2,1</u> 2,2	<u>0,76</u> 0,84	<u>256</u> 256	<u>3,2</u> 3,9	<u>309,02</u> 47,57
2010	<u>1,20</u> 0,19	<u>84</u> 69	<u>21,2</u> 21,3	<u>27,4</u> 23,9	<u>2,1</u> 2,2	<u>0,78</u> 0,83	<u>241</u> 269	<u>2,9</u> 3,9	<u>289,06</u> 49,88
Суха берестово-пакленова діброва									
1973	<u>0,28</u> 0,09	<u>51</u> 39	<u>14,2</u> 12,3	<u>18,5</u> 15,0	<u>2,7</u> 3,0	<u>0,73</u> 0,71	<u>116</u> 87	<u>2,3</u> 2,2	<u>31,96</u> 8,07
1983	<u>0,25</u> 0,08	<u>61</u> 50	<u>16,8</u> 14,1	<u>20,5</u> 17,2	<u>2,5</u> 3,2	<u>0,78</u> 0,77	<u>157</u> 120	<u>2,6</u> 2,4	<u>38,66</u> 9,95
1994	<u>0,26</u> 0,08	<u>69</u> 60	<u>18,9</u> 17,3	<u>21,8</u> 18,8	<u>2,1</u> 2,9	<u>0,77</u> 0,82	<u>217</u> 199	<u>3,1</u> 3,3	<u>58,80</u> 15,39
2004	<u>0,27</u> 0,05	<u>80</u> 65	<u>20,3</u> 19,1	<u>24,6</u> 22,3	<u>2,4</u> 2,7	<u>0,75</u> 0,86	<u>250</u> 238	<u>3,1</u> 3,7	<u>67,80</u> 12,14
2006	<u>0,25</u> 0,08	<u>82</u> 72	<u>20,4</u> 19,6	<u>25,0</u> 23,5	<u>2,4</u> 2,9	<u>0,76</u> 0,84	<u>254</u> 241	<u>3,1</u> 3,3	<u>64,45</u> 18,62
2010	<u>0,25</u> 0,08	<u>86</u> 76	<u>20,9</u> 20,2	<u>25,7</u> 24,2	<u>2,4</u> 2,7	<u>0,76</u> 0,83	<u>233</u> 251	<u>2,7</u> 3,3	<u>59,00</u> 19,41

Середні діаметри штучних деревостанів за період з 1973 по 2010 рік збільшилися на 31–39 %, а порослевих – на 61–94 %, висоти – на 27–47 % та 64–72 % відповідно. Запаси порослевих дубняків свіжої діброви протягом 1974–2010 рр. збільшилися більше ніж вдвічі, сухої – майже втричі. Проте середня зміна запасу деревостанів, починаючи від 50–65-річного

віку (1994–2004 рр.) поступово зменшується. Запаси штучних деревостанів за період 1974–2006 рр. збільшилися у 2 рази, але у 2010 р. зменшилися на 6–8 %, що становить 15–21 м³·га⁻¹. Протягом останніх 4 років знизилась також і середня зміна запасу – від 3,1–3,2 до 2,7–2,9 м³·га⁻¹. Загальний запас штучних дубових насаджень за цей період також зменшився – на 20 тис. м³ в умовах свіжої та на 5,5 тис. м³ – в умовах сухої діброви. Такі зміни продуктивності не пов’язані з природними процесами їхнього розпаду, адже більшість з них лише наближаються до віку стиглості. Зниження продуктивності деревостанів, на нашу думку, пояснюється активізацією процесів всихання дубових насаджень, відзначених вченими в регіоні досліджень [1, 2, 4, 7]. Для підтвердження цієї гіпотези зроблено аналіз лісогосподарських заходів, проведених у лісах Великоанадольського лісництва.

За досліджуваній період у Великоанадольському лісництві згідно з чинними Правилами поліпшення якісного складу лісів [8], проводились усі основні види рубок формування та оздоровлення лісів – рубки догляду, санітарні та реконструктивні рубки та інші заходи (омолодження підліску, розчищення кварталних просік, інші рубки). Загальна площа насаджень, у яких проведені ці види рубок, за досліджуваній період становить 6,5 тис. га (табл. 2). З усіх видів рубок переважають рубки догляду та санітарні рубки. На них припадають 40 і 48 % загальної площі насаджень, пройдених всіма видами рубок, та 50 і 39 % загального обсягу вирубаной при цьому деревини відповідно.

Таблиця 2

Види й обсяги рубок формування та оздоровлення лісів, проведених в насадженнях Великоанадольського масиву за період 1974–2013 рр.

Вид рубки	Роки рубки	Загальна площа насаджень, пройдених рубками, га	Площа дубових насаджень, пройдених рубками, га	Частка площі дубових насаджень від загальної, %	Запас вирубаной деревини		Запас ліквідної деревини, тис. м ³			
					загальний, тис. м ³	середній, м ³ ·га ⁻¹	загальний	ділова	дрова	ліквідний хворост та хмиз
Освітлення	1974–1989	217,1	205,5	95	1,23	5,7	–	–	–	–
Прочищення	1974–1996	562,6	499,7	89	7,22	12,8	1,69	–	1,00	0,69
Проріджування	1974–1999, 2005	689,9	596,6	86	15,59	22,6	13,84	0,31	13,35	0,18
Прохідні	1975–2013	1067,8	971,1	91	32,78	30,7	29,62	2,43	27,12	0,07
Вибіркові санітарні	1974–2013	3094,7	2763	89	36,63	11,8	33,53	2,42	31,00	0,11
Суцільні санітарні	1986–1990; 2009–2012	27,8	24,7	89	7,61	273,7	6,98	1,14	5,84	–
Реконструктивні	1974–1987	55,6	14,7	26	4,45	80,1	3,37	0,30	2,80	0,27
Догляд за підліском	1974–1975; 1980–1993; 2003–2006	538,5	495,6	92	4,99	9,3	0,26	0,03	0,23	–
Розчистка кварталних просік	1984–1999; 2002–2005; 2008–2011	108,9	–	–	1,18	10,8	0,46	0,01	0,45	–
Інші рубки	1992–2007; 2011	97,6	76,8	79	1,68	17,2	1,11	0,03	1,08	–
Усього по лісництву	1974–2013	6460,5	5647,7	89	113,36	17,5	90,86	6,67	82,87	1,32

Частка площі дубових насаджень від загальної площі насаджень, в яких проводили рубки формування і оздоровлення лісів, коливається в межах 79–95 % залежно від виду

рубки, а середньозважений показник по лісництву 87 %. Серед насаджень, призначених під реконструктивні рубки, частка дубових деревостанів становить лише 26 %. Заходи щодо реконструкції проводили, насамперед, у насадженнях ясена звичайного – основного конкурента дуба звичайного в багатих лісорослинних умовах. Слід зазначити, що період суцільних реконструктивних рубок припадав на 70–80-ті роки ХХ ст. У подальшому малоцінних та низькопродуктивних насаджень, які б потребували заміни, у лісництві не виявлено.

Догляд за підліском проводять переважно в дубових насадженнях масиву II–V класів віку, а в останні роки – і в більш старших насадженнях з метою його омолодження, посилення куціння для захисту ґрунтів від ерозії та підвищення їхньої родючості. Догляд за кварталними просіками не можна віднести до лісогосподарських заходів у насадженнях конкретних лісоутворювальних порід, тому для розрахунків частки площі дубових насаджень, пройдених рубками, розчищення кварталних просіків ми не враховували.

Рубки догляду за лісом у насадженнях Великоанадольського масиву є і завжди були основним лісогосподарським заходом під час вирощування насаджень, який не лише забезпечує оптимальні умови для дерев, що залишаються для подальшого росту, але і дозволяє використати деревину, яка у майбутньому може втратити технічні якості і стати відпадом. Найбільш поширеними за площею протягом останніх 40 років є прохідні рубки – площа насаджень, в яких проведено цей вид рубок догляду, становить 17 % від загальної. Частка площ ділянок, на яких проводилися проріджування, прочищення та освітлення, є меншою – 11, 9 та 3 % відповідно (рис. 1).

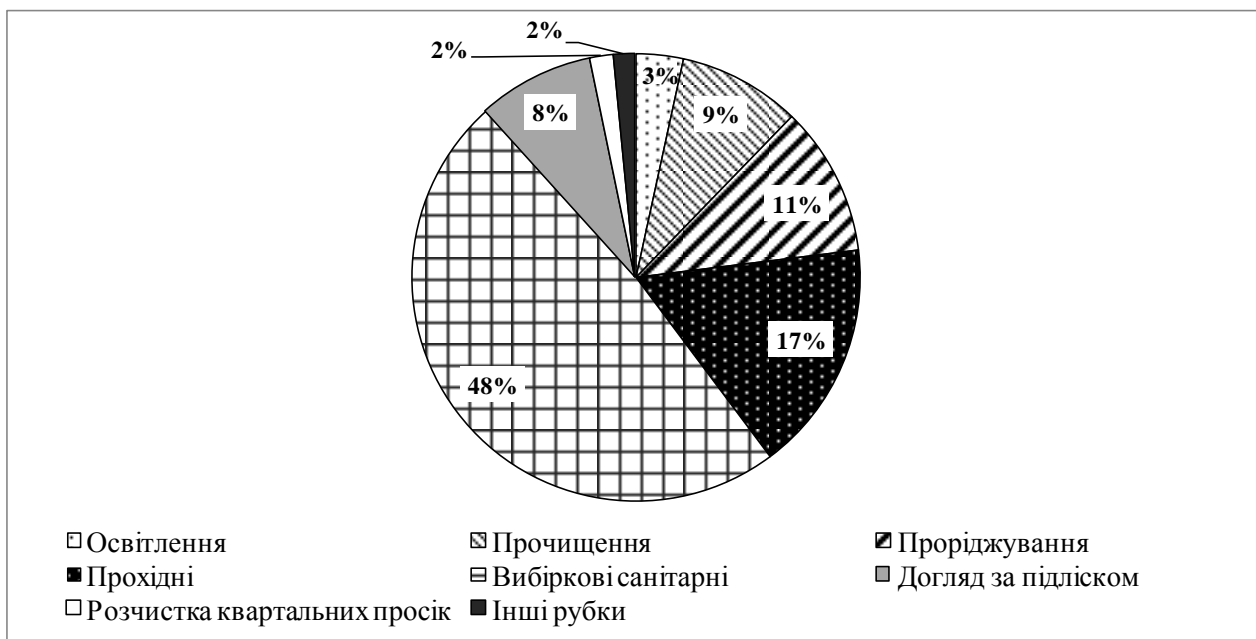

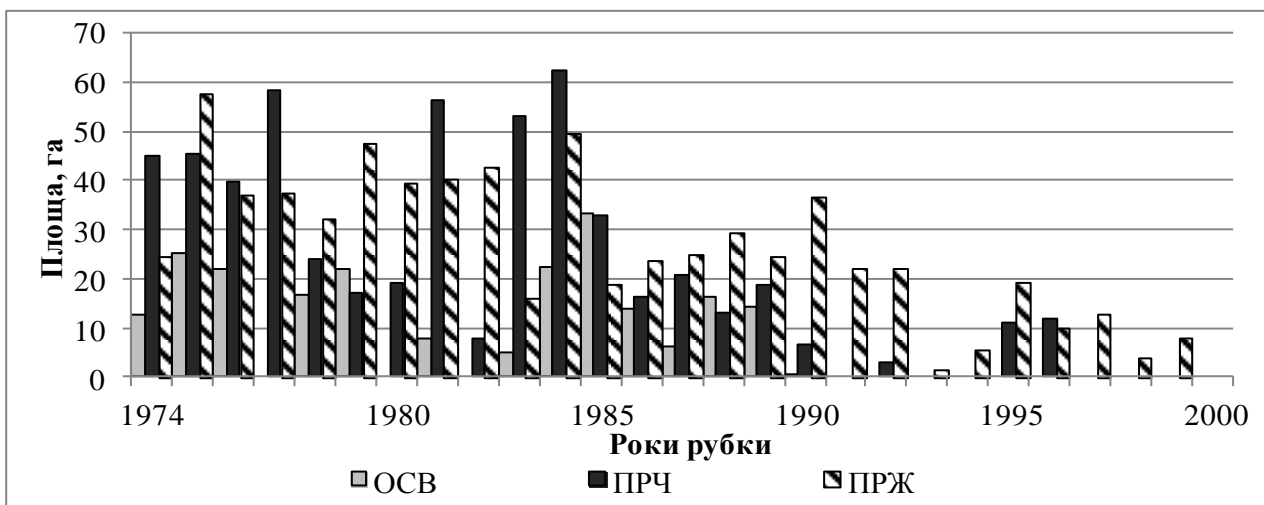
Рис. 1 – Розподіл площі насаджень Великоанадольського лісництва, пройдених рубками формування та оздоровлення лісів за період 1974–2013 рр., за видами рубок, %

Обсяги рубок догляду в молодняках – освітлень (ОСВ), прочищень (ПРЧ) та проріджувань (ПРЖ) були максимальними протягом 70–80-х років минулого сторіччя. Освітлення в цей період щороку проводили на ділянках загальною площею 10–30 га (16,7 га в середньому), а прочищення та проріджування – на ділянках площею 5–50 га, 28,1 га та 34,3 га в середньому відповідно (рис. 2, а). В окремі роки (1975, 1977, 1981, 1984) ця площа становила близько 60 га і більше.

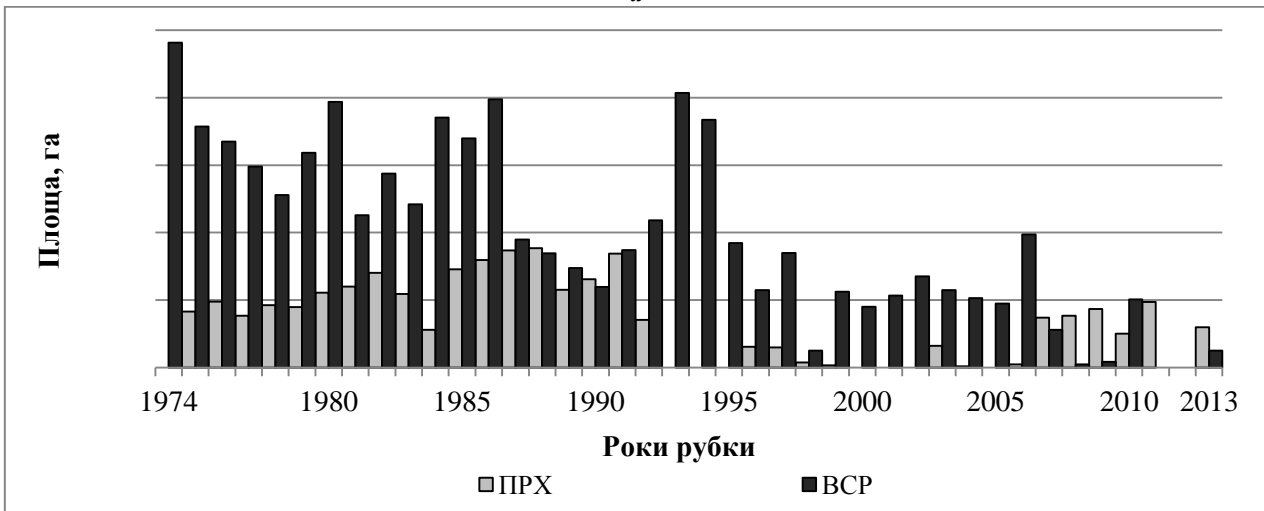
Починаючи з 90-х років ХХ ст., обсяги прочищень та проріджувань зменшились, а з 1996–1999 рр. ці рубки не проводять. Останні освітлення у лісництві були проведені аж у 1989 році. Це пояснюється відсутністю насаджень, які б потребували цих видів догляду.

Згідно з книгою лісових культур у період 1982–2003 рр. нові насадження у лісництві майже не створювали внаслідок відсутності фінансування цих заходів. З 2003 р., у зв'язку із виконанням вимог державної програми «Ліси України» [9] щодо збільшення лісистості, лісокультурна справа на підприємстві активізувалась. Тому через деякий час рубки догляду в молодняках знову стануть актуальними під час ведення господарства.

Більшість насаджень Великоанадольського лісництва є середньовіковими та пристиглими, тому прохідні (ПРХ) та вибіркові санітарні рубки (ВСП) є найпоширенішими лісогосподарськими заходами у насадженнях масиву. Такими вони були і в минулому сторіччі, коли річні обсяги прохідних рубок становили 10–70 га (39,8 га в середньому), а вибіркових санітарних рубок – 45–150 га (103,1 га в середньому) (рис. 2, б), а в окремі роки (1974, 1980, 1986, 1993) – навіть більше. Починаючи з 1996–1999 рр., площі насаджень, пройдених прохідними та, особливо, вибірковими санітарними рубками, зменшились у 2–4 рази.

a

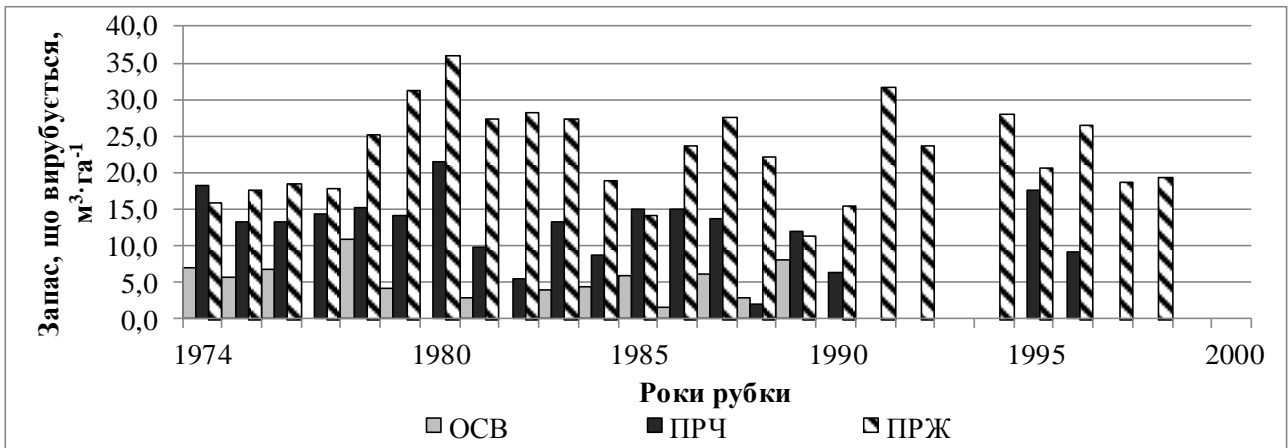

б

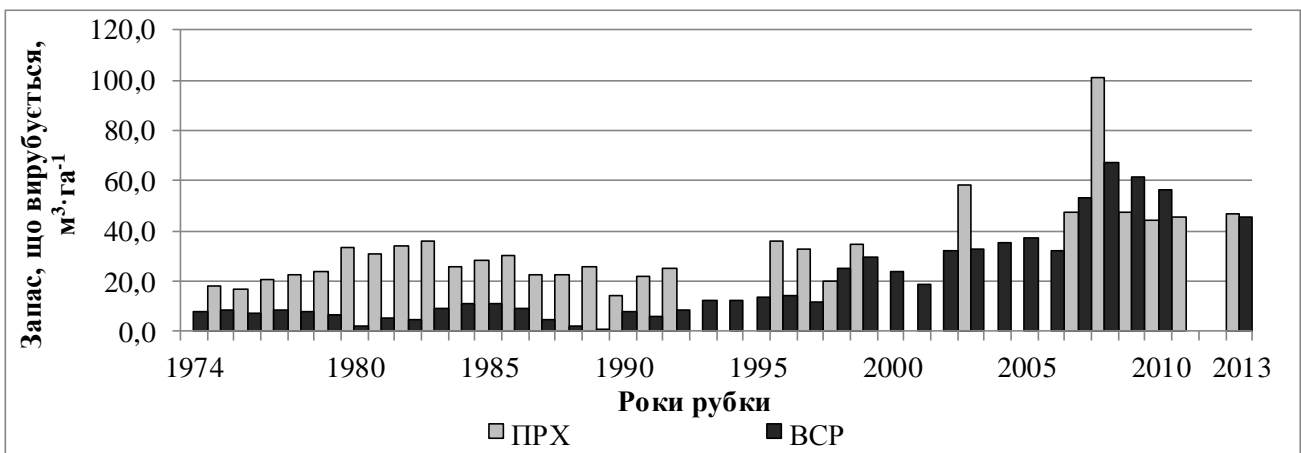
Рис. 2 – Динаміка площ насаджень Великоанадольського лісництва за період 1974–2013 рр. в розрізі проведених видів рубок формування та оздоровлення лісів: освітлення, прочищення та проріджування (а); прохідні та вибіркові санітарні рубки (б)

З огляду на переважання у Великоанадольському лісовому масиві дубових насаджень [4], в подальшому ми розглядали показники рубок, які проводилися власне в цих лісостанах. При аналізі інтенсивності рубок догляду та санітарних рубок виявлена наступна тенденція. При проведенні освітлень, прочищень та проріджувань у дубових деревостанах

маса деревини, вилученої з 1 га, становила в середньому 5,3 м³, 12,5 м³ та 22,8 м³ відповідно. Звісно, за роками відбувались зміни інтенсивності рубок в більший чи менший бік, але максимум у 1,5–2 рази (рис. 3, а). В той самий час інтенсивність прохідних та вибіркового санітарних рубок протягом останніх 13 років значно збільшилась, при чому це відбувається на фоні зменшення площ насаджень, пройдених цими рубками (рис.3, б). Так, якщо у минулому сторіччі під час проведення прохідних рубок з 1 га вирубували в середньому 26,1 м³ деревини, а під час проведення вибіркового санітарних рубок – 10,3 м³, то нині ці показники становлять 55,9 м³ та 45,2 м³ відповідно, тобто вони виростили у 2 та 4,5 разу. Це пояснюється, перш за все, збільшенням обсягу сухої деревини внаслідок активізації процесів усихання.

а

б

Рис. 3 – Запаси деревини, вирубані з 1 га протягом досліджуваного періоду при проведенні освітлень, прочищень та проріджувань (а); прохідних та вибіркового санітарних рубок (б)

За період 1974–2013 рр. під час проведення рубок формування та оздоровлення лісу у Великоанадольському лісництві підприємство загалом отримало 90,9 тис. м³ ліквідної деревини переважно від проведення рубок догляду (50 %) та санітарних рубок (45 %). Вихід ліквідної деревини з 1 га від проміжного користування лісом у насадженнях Великоанадольського масиву в середньому становить 14 м³, при цьому підприємство отримує переважно дров'яну деревину, частка виходу якої становить в середньому 91 % від загального обсягу ліквідної деревини, а за видами рубок коливається в межах 83–98 %. Частка ділової деревини становить у середньому 7 % та коливається в межах 2–16 %.

Найбільший обсяг ділової деревини було отримано під час проведення прохідних і санітарних рубок як найпоширеніших лісгосподарських заходів, що здійснюються у

насаджень лісництва. Так, частка ділової деревини, отриманої від проведення прохідних та вибіркових санітарних рубок, становить по 37 % від загального обсягу, а від проведення суцільних санітарних рубок – 17 %. На ділову деревину, отриману від проведення всіх інших видів рубок, припадає лише 9 % (рис. 4, а).

Найбільший обсяг дров'яної деревини було отримано також від проведення вибіркових санітарних (38 %) та прохідних (33 %) рубок, але ця деревина становить від суцільних санітарних рубок лише 7 %, тоді як від проведення проріджувань – 16 % (рис. 4, б). Деревина, отримана від проміжного користування лісом, незалежно від категорії технічної якості, має попит з огляду на те, що центральна та південна частини Донецької області є лісодефіцитними регіонами. У будь-якому випадку отримання деревини не є першочерговою метою проведення рубок формування і оздоровлення лісу.

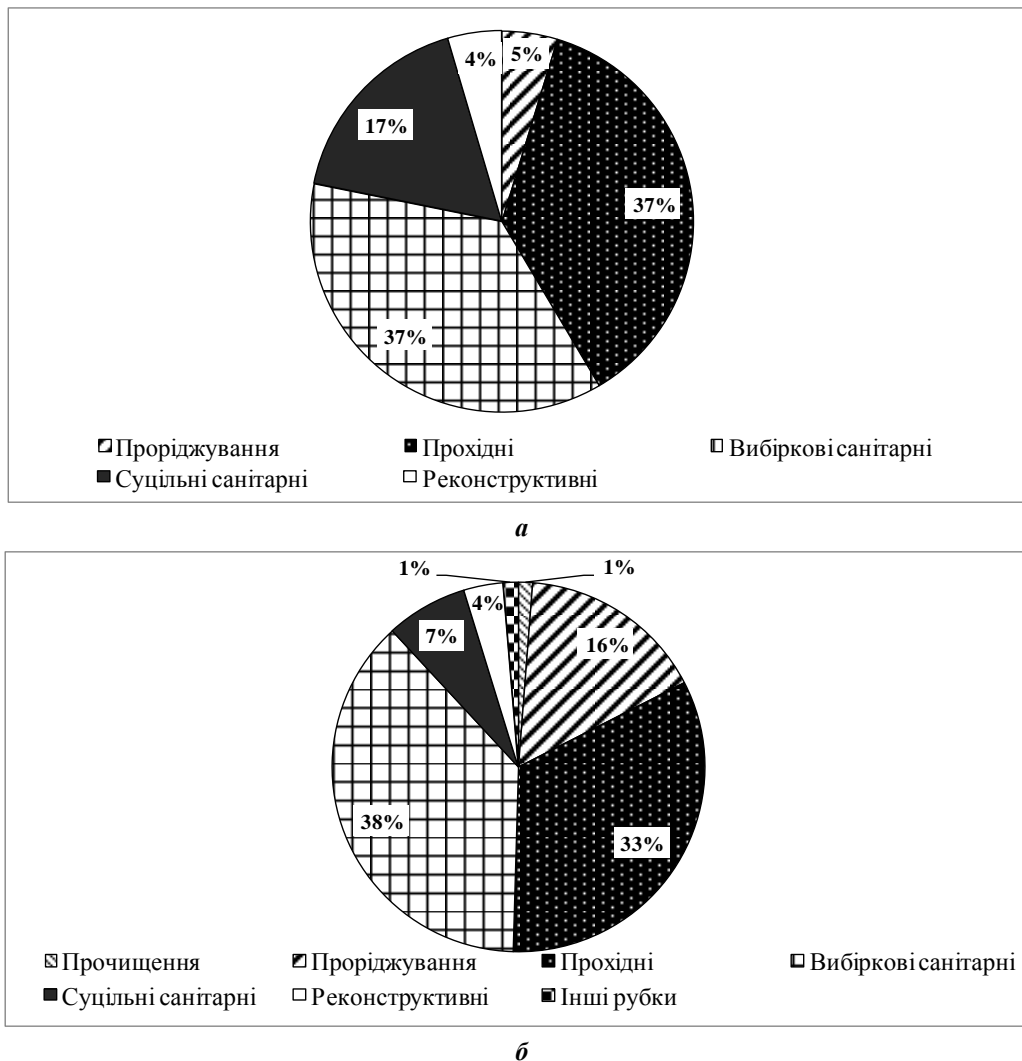

Рис. 4 – Розподіл кількості ділової (а) та дров'яної (б) деревини, отриманої від проміжного користування лісом, за видами рубок, %

Під час вирощування стійких дубових насаджень дуже важливо спиратися на глибоке вивчення біології дуба. Основні вимоги дуба до світла відомі: наявність верхового освітлення та бокового затінення, таким чином обов'язковим є формування другого ярусу із супутніх порід. Не слід забувати також і про необхідність ведення лісового господарства на зонально-типологічних засадах. Відсутність складних за будовою насаджень, а також значна частка чистих за складом дубових насаджень у Великоанадольському лісництві свідчать про недотримання вимог щодо їхнього вирощування. Зокрема, під час проведення рубок догляду

відбувається раннє видалення супутніх порід, які мають формувати другий ярус та забезпечувати бокове затінення дуба.

З огляду на це, ослаблення і всихання дубових деревостанів спричинене не лише біотичними та абіотичними (посухи, заморозки, випадання малої кількості опадів протягом вегетаційного періоду за останні 15–20 років, негативна дія шкідників та хвороб), але й антропогенними факторами. Останні виявляються не лише у забрудненні повітря та ґрунтів, зниженні їхньої родючості, але й, насамперед, – у недотриманні вимог під час вирощування дубових насаджень (зокрема – під час проведення рубок догляду). Вибіркові санітарні рубки, які переважають у лісництві, тимчасово поліпшують санітарний стан насаджень, але не усувають причин їхнього всихання та розпаду. Для підвищення стійкості насаджень у суворох природно-кліматичних умовах українського Степу необхідно протягом усього циклу їхнього вирощування зберігати другий ярус із супутніх та підгінних порід, асортимент яких вже давно розроблений і, згідно з даними книги лісових культур, успішно застосовується при створенні штучних насаджень у Великоанадольському лісництві.

Висновки. Рубки формування та оздоровлення лісу, зокрема – рубки догляду та санітарні рубки, є основними лісогосподарськими заходами, які проводять у насадженнях Великоанадольського лісового масиву. Основна мета проведення рубок формування та оздоровлення лісів не була досягнута. Це підтверджується відсутністю у Великоанадольському лісовому масиві складних за формою та значною кількістю чистих за складом деревостанів, активізацією процесів усихання й розпаду дубових насаджень протягом останніх 10–15 років та зменшенням на 6–8 % продуктивності штучних дубняків. Негативні наслідки цих процесів зумовили підвищення інтенсивності вибіркового санітарного рубок в 2–4,5 рази, але вони не усувають причин деградації дубових деревостанів.

Стигли та перестійні насадження, які займають близько чверті загальної площі дубняків, потребують проведення лісовідновних рубок з подальшим створенням часткових або суцільних лісових культур, а за можливості – з орієнтацією на природне поновлення. Вирощування насаджень має базуватися на чіткому дотриманні вимог чинних нормативних документів, адже, як свідчить практика, це є необхідною передумовою створення стійких дубових насаджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бородавка В. О.* Періодичні всихання лісів у степовій зоні: фактори, прояви, перебіг, наслідки та набуті уроки / В. О. Бородавка. – Донецьк : Технопарк, 2009. – 65 с. Іл. – 16.
2. *Бородавка В. О.* Щодо впливу змін клімату на всихання дубових лісів Донеччини / В. О. Бородавка. – Лісова типологія в Україні : сучасний стан, перспективи розвитку : Матеріали XI Погребняківських читань (10–12 жовтня 2007 р., м. Харків). – Х. : УкрНДІЛГА, 2007. – С. 186–188.
3. *Вакулюк П. Г.* Нариси з історії лісів України / П. Г. Вакулюк. – Фастів : Поліфаст, 2000. – 624 с.
4. *Воронцов А. И.* Новая волна усыхания дуба / А. И. Воронцов // Научные труды Московского лесотехнического института. – 1971. – Вып. 38 – С. 194–198.
5. *Кобець О. В.* Динаміка таксаційних показників дубових насаджень Великоанадольського масиву за 1973–2006 рр. / О. В. Кобець // Лісівництво і агролісомеліорація. – 2011. – Вип. 118. – С. 111–115.
6. *Крайнев Д. К.* Столетний опыт степного лесоразведения в Велико-Анадолі / Д. К. Крайнев. – М.- Л. : Гослесбумиздат, 1949. – 48 с.
7. *Мешкова В. Л.* Здоров'я дубових насаджень – турбота вчених Європи / В. Л. Мешкова // Лісовий та мисливський журнал. – 2005. – № 6. – С. 16–17.
8. Правила поліпшення якісного складу лісів : Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 року №724. – 16 с.
9. Про затвердження Державної цільової програми «Ліси України» на 2010–2015 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. № 977.
10. *Редько Г. И.* Степное лесоразведение в Великоанадольском лесхоззаге : Учебное пособие для студентов специальности 31.12 / Г. И. Редько. – С.-Пб. : ЛТА, 1992. – 76 с.

Kobets O. V.

ANALYSIS OF FORMING AND SANITATION FOREST FELLINGS CARRIED OUT IN VELIKOANADOLSKY FOREST AREA FROM 1974 TO 2013

Ukrainian Research Institute of Forestry & Forest Melioration named after G. M. Vysotsky

The volume and intensity of forming and sanitation forest fellings in oak stands of Velikoanadolsky forest area from 1974 to 2013 are analyzed. A reduction in the productivity of artificial oak stands in the last 5–10 years to 6–8 % and an increase in the intensity of thinning and sanitation fellings in the last 10–15 years are revealed due to the intensification of the processes of drying and decomposition of oak trees in the region. In view of the stand constitution and composition of oak stands of the forest area, the goal to form stable stands had not been achieved by tending fellings. The changes in the system of forestry practice should be implemented for stands of Velikoanadolsky forest area aimed at creating complex and mixed stands.

Key words: Velikoanadolsky forest area, tending felling, sanitation felling, productivity, drying of stands.

Кобец А. В.

АНАЛИЗ РУБОК ФОРМИРОВАНИЯ И ОЗДОРОВЛЕНИЯ ЛЕСОВ, ПРОВЕДЁННЫХ В НАСАЖДЕНИЯХ ВЕЛИКОАНАДОЛЬСКОГО ЛЕСНОГО МАССИВА ЗА ПЕРИОД 1974–2013 ГГ.

Український науково-дослідницький інститут лісного господарства і агролісомеліорації ім. Г. Н. Висоцького

Проанализированы объёмы рубок формирования и оздоровления лесов в дубовых насаждениях Великоанадольского лесного массива и их интенсивность за период 1974–2013 гг. Выявлено снижение продуктивности искусственных дубовых древостоев за последние 5–10 лет на 6–8 % и увеличение интенсивности проходных и санитарных рубок в течение последних 10–15 лет, обусловленные усилением процессов усыхания и распада дубовых насаждений региона. Учитывая форму и состав дубовых древостоев массива, проведением рубок ухода не была достигнута цель по формированию устойчивых насаждений. Для насаждений Великоанадольского массива следует вносить изменения в систему лесохозяйственных мероприятий, направленные на формирование сложных и смешанных насаждений.

Ключевые слова: Великоанадольский лесной массив, рубки ухода, санитарные рубки, продуктивность, усыхание насаждений.

E-mail: koblo2@mail.ru

Одержано редколегією 25.07.2014